

ЈОШ ЈЕДАН ОСВРТ НА САРАДЊУ АСТРОНОМСКЕ ОПСЕРВАТОРИЈЕ У БЕОГРАДУ СА ОПСЕРВАТОРИЈОМ ХВАР

МИЛАН РАДОВАНАЦ

Астрономска опсерваторија, Волгина 7, 11060 Београд, Србија

Резиме: Овим радом презентујемо два кључна документа који се односе на прекид вишегодишње сарадње Астрономске опсерваторије у Београду и Опсерваторије Хвар, чија је тачна садржина, приликом писања обимнијег рада *Удео Астрономске опсерваторије у Београду у подизању Опсерваторије Хвар и њихова потоња сарадња*, остала непозната, из разлога што тада нису били пронађени у архиви Астрономске опсерваторије. Реч је о нацрту Самоуправног споразума о дугорочној научној сарадњи, који је Астрономска опсерваторија понудила Опсерваторији Хвар, који ова није прихватила, и писму њеног директора Владимира Ружђака, којим он објашњава ово неприхваћање.

У раду под насловом *Удео Астрономске опсерваторије у Београду у подизању Опсерваторије Хвар и њихова потоња сарадња*, који је аутор ових редака објавио у Зборнику радова конференције - Развој астрономије код Срба (*Публ. Астрон. друштва "Руђер Бошковић"*, Св. **10**, 2011, стр. 87-159, уред. М. С. Димитријевић), у његовом завршном делу било је речи о прекиду сарадње између двеју опсерваторија. Два круцијална документа која се односе на званично необзнањени прекид ове дугогодишње сарадње, који је у суштини то био, и после којих се само приводио крају, у претходном раду споменута, били су, од стране Астрономске опсерваторије из Београда израђени и на потпис у Загреб упућени нацрт Самоуправног споразума о дугогодишњој научној сарадњи, и одговор на понуђени нацрт - писмо Владимира Ружђака, упућено директору Астрономске опсерваторије Миодрагу Митровићу. Претходно, приликом писања наведеног рада, нажалост, нисмо располагали овим документима, која су у архиви Опсерваторије пронађена касније, по објављивању рада (наравно, тамо где им није било место), па је, иако смо по развоју ситуације и потоњим коментарима, у суштини знали њихов садржај, тако изостала њихова документациона уверљивост, коју смо могли постићи њиховим цитирањем. Да би накнадно, колико је то могуће, због објективних разлога, исправили

тада учињене пропусте, садржај ова два документа, уз неопходна појашњења, дајемо накнадно.

Најпре дајемо препис (једне од 6 копија) нацрта Самоуправног споразума о дугорочној научној сарадњи, који је израђен на Астрономској опсерваторији у Београду, на којем као време израде стоји уписана 1982. година, а који је био непосредни повод за Ружђаково писмо које је практично значило прекид сарадње двеју опсерваторија.

Предлог Астрономске опсерваторије за даљу дугорочну научну сарадњу двеју опсерваторија, био је следећи:

Ради рационалнијег и рентабилнијег пословања, боље искоришћености научних капацитета и кадрова кроз слободну размену рада, ради даљег унапређења слободне размене рада у области науке, ради унапређења научноистраживачког рада, радне организације: АСТРОНОМСКА ОПСЕРВАТОРИЈА из Београда и ОПСЕРВАТОРИЈА ХВАР ГЕОДЕТСКОГ ФАКУЛТЕТА У ЗАГРЕБУ, на основу сагласних одлука својих радничких савета, ЗАКЉУЧУЈУ

САМОУПРАВНИ СПОРАЗУМ О ДУГОРОЧНОЈ НАУЧНОЈ САРАДЊИ

Члан 1.

Научноистраживачке радне организације: АСТРОНОМСКА ОПСЕРВАТОРИЈА из Београда (у даљем тексту: Астрономска опсерваторија) и ОПСЕРВАТОРИЈ ХВАР ГЕОДЕТСКОГ ФАКУЛТЕТА из Загреба (у даљем тексту: Опсерваториј Хвар), обавезују се да међусобно сарађују у свим областима своје делатности, како би путем сарадње постигли што боље резултате у раду.

Члан 2.

Научна сарадња обухвата следеће области:

- заједничка научна истраживања,*
- међусобна научно-стручна помоћ,*
- међусобна помоћ у коришћењу, набавци и изради инструмената и прибора,*
 - сарадњи везаној за помоћ на припреми докторских и магистарских радова,*
 - пружању међусобне стручне помоћи (консултације, вежбе, курсеви, предавања),*
 - коришћењу стручних библиотека Астрономске опсерваторије и Геомагнетског института (са којим је Опсерваторија имала сарадњу - прим. М. Р.) под условима који важе за сараднике института сваке стране,*
 - размену публикација,*
 - омогућавање да се одговарајући чланци сарадника једног института штампају у публикацијама другог института,*
 - учешће на научно-стручним скуповима Астрономске опсерваторије, односно Опсерваторија Хвар,*

- координирање међусобне научне сарадње и размена стручњака,
- међусобно информисање о постигнутим резултатима у заједничким истраживањима.

Члан 3.

У вези са чланом 2. овог споразума, утврђују се као основна питања на којима ће се заједнички радити:

- променљиве звезде (за Хвар),*
- галактичка поларизација (за Сарајево),*
- астероиди (Хвар и Сарајево).*

Члан 4.

Две опсерваторије ће у погледу планирања усклађивати своје планове развоја и истраживања везане за дужице и краће временске интервале.

Члан 5.

Астрономска опсерваторија и Опсерваториј Хвар у оквиру међусобне сарадње могу за извршење одређених задатака ангажовати поред својих сарадника и сараднике друге стране без оглашавања.

Члан 6.

Једна страна потписница може да овласти другу страну да је заступа по питањима из члана 3. овог споразума.

Члан 7.

Подела рада између оба института у оквиру научне сарадње из овог споразума развијаће се по делатностима које они већ обављају, а детаљи непосредних права и обавеза који се појављују при реализацији појединих тачака односно питања овог споразума, уредиће се посебним уговором, у складу са одредбама и начелима научне сарадње предвиђене овим споразумом.

Члан 8.

Свака страна може захтевати раскид Споразума, ако наступе такве околности које доводе другу страну у неравноправан положај или које битно повређују интерес једне стране без њене кривице.

Члан 9.

Најмање по једно овлашћено лице са сваке стране чине Координациони одбор, који се састаје по потреби.

Члан 10.

Предлог за сазивање Координационог одбора и предлог дневног реда може ставити свака страна.

Члан 11.

На седницама Координационог одбора воде се записници. Записник са седнице Координационог одбора доставља се свакој потписници Споразума.

Записник потписује лице које је водило записник и председавајући Координационог одбора.

Члан 12.

Измена и допуна овог споразума врши се на начин и по поступку његовог доношења.

Члан 13.

Овај Споразум је закључен на неодређено време, а свака страна потписник Споразума може га отказати поштујући отказни рок од _____ дана.

Члан 14.

У случају било каквог спора који би могао настати на основу овог споразума, две стране су се споразумеле да ће их у првом реду покушати решити споразумно.

Уколико се не постигне споразумно решење, спор решава надлежни суд у Београду.

Члан 15.

Споразум је састављен у 6 (шест) примерака од којих свака страна добија по 3 (три) примерка, а ступа на снагу потписивањем овлашћених лица једне и друге стране.

У Београду, _____ године.

*За АСТРОНОМСКУ ОПСЕРВАТОРИЈУ, За ОПСЕРВАТОРИЈ ХВАР,
Директор,*

Дакле, овакав нацрт самоуправног споразума о дугорочној научној сарадњи Астрономска опсерваторија из Београда упутила је Опсерваторију Хвар, Геодетског факултета Свеучилишта у Загребу, на разматрање, ради израде дефинитивне верзије, потом усвајања и потписивања. Овај нацрт Споразума, Опсерваторији Хвар, достављен је пре 12. јуна 1983. године, кад су, прелиминарно, о његовом усвајању у Загребу са домаћинима, у име Астрономске опсерваторије разговарали директор Миодраг Митровић и мр Зоран Кнежевић. Закључено је да је понуђени споразум уз допуне у вези окултација прихватљив за обе стране, после чега је његово потписивање, стекао се утисак на основу њиховог извештаја, било само пука формалност коју треба испунити!

Но, време је пролазило, а званичног одговора по питању потписивања Споразума од стране Опсерваторије Хвар, није било.

Онда је Митровић, 19. новембра 1983. године, Ружђаку упутио писмо, у којем га је уз покушај да уговори посматрачко време за своја два астронома на Хварској опсерваторији, замолио и да Астрономској опсерваторији достави нацрт Самоуправног споразума, са примедбама и обавештењем да је разматран, како би се могло приступити његовом узајамном усвајању и овери.

Прошло је поново више месеци, пре но што је Владимир Ружђак одговорио на ово Митровићево писмо. Како на Ружђаковом одговору, писму, нема датума, његово време настанка можемо сместити негде између 3. фебруара 1984, кад је Опсерваторија Хвар разматрала, како каже у писму

Ружђак, примљени нацрт Самоуправног споразума, и 20. априла, кад су директор Астрономске опсерваторије, Миодраг Митровић и председник њеног Научног већа, Софија Сацаков, реаговали на пристигло Ружђаково писмо. Они су декану Геодетског факултета у Загребу, проф. др Душану Бенчићу, упутили писмо, у којем га обавештавају о неприхватању Самоуправног споразума од стране Опсерваторије Хвар, односно о једностраном прекиду даље сарадње између опсерваторија и изразили незадовољство, како писмом (доставили су му и Ружђаково писмо) тако и прекидом сарадње.

Иако Ружђак у свом писму Митровићу децидирано не говори о прекиду сарадње, то се недвосмислено да закључити на основу његовог следећег садржаја:

*М. Митровић, дипл. правник
Директор
Астрономска Опсерваторија
Волгина 7
Београд*

*Цијењени друже Митровић,
захваљујем се на Вашем допису од 19. XI 1983. Испричавам се на
закашњелом одговору, био сам дуже времена одсутан из Загреба.*

*Гледе боравка Ђурашевић Гојка или Јанков Слободана на Хвару морам
Вам извијестити да ће у 1984. години стеларни телескоп бити у
потпуности заузет опажањима наших сурадника као и сурадника
Астрономског института ЧСАВ (Чехословачке академије наука), тако да
њихов боравак неће бити могућ. Уједно би Вас желио упознати са
чињеницом да је Уговор о кориштењу Опсерваторија Хвар између
Геодетског факултета и Астрономске Опсерваторије истекао 31. XII 1979.*

*Збор радних људи ОХ разматрао је на састанку од 3. II 1984 нацрт
Самоуправног споразума о дугорочној знанственој сарадњи између
Астрономске Опсерваторије и Опсерваторија Хвар. Искристализирало се је
мишљење да због велике заузетости сурадника ОХ на разним пројектима и
постдипломском студију они нису у стању прихватити обавезе које би
пристекле из споменутог САС-а, тако да ћемо његово евентуално
потписивање морати одложити за боља времена.*

*Уз срдачне поздраве
Владимир Ружђак*

Миодраг Митровић и Софија Сацаков су декану Бенчићу чак предложили и поновно разматрање понуђеног Самоуправног споразума, и разматрање могућности неких облика сарадње у обостраном интересу, али, од тога није било ништа, јер "боља времена", за овако прекинуту, дугогодишњу сарадњу, која је као утеху нудио Владимир Ружђак, нису дошла.

Ако би хтели да се запитамо – зашто?, треба бити објективан па констатовати неке чињенице до којих се може доћи на основу података

датих у ова два рада: за сарадњу, онакву каква је била док је подизана Хварска опсерваторија, и док се уходавала у раду, била је заинтересована и једна и друга страна, свака због својих интереса. Хварској је била потребна разноврсна, ма и симболична помоћ тада једине велике и професионалне опсерваторије у Југославији. Београдској пак могућност посматрања са солидних инструмената, и, у односу на погоршане београдске, у знатно повљнијим посматрачким условима. Треба констатовати и, за овај случај важну чињеницу, да се сарадња двеју опсерваторија заправо најмање одвијала у најбитнијем сегменту могуће сарадње предвиђене уговорима о сарадњи – раду на заједничким научним пројектима, иако је то редовно стајало у уговорима. У пракси се, према неким сведочењима актера сарадње, свака опсерваторија бавила својим пројектима. У таквој ситуацији, није ништа необично да је Хварска опсерваторија временом губила интерес за такав тип сарадње, где је омогућавала Београдској, уз одређену новчану надокнаду, посматрање са њених инструмената. Тим пре што је чвршћим, па што не признати и кориснијим, уговором била везана за Астрономски институт Чехословачке академије наука, која је у ову сарадњу приложила астрономске инструменте.

Казано језиком сленга, „млађи брат“ се у ово време осећао довољно одраслим и снажним, да му предложена сарадња изгледа није била неопходна – а можда му се није допао ни, од стране Астрономске опсерваторије из Београда, предложени Самоуправни споразум о дугорочној научној сарадњи, у којем је, уочили смо, предложено и то, да у случају неког спора, овај „решава надлежни суд у Београду“, што звучи мало дисонантно, с обзиром да се сарадња углавном одвијала нха Хвару – па је предлог „старијег брата“ уз „образложење“, „млађи“ пролонгирао (евентуално) за боља времена!

AN ADDITIONAL VIEW ON COLLABORATION OF ASTRONOMICAL OBSERVATORY IN BELGRADE WITH HVAR OBSERVATORY

In this contribution we present two key documents related to the interruption of many years lasting collaboration of Astronomical observatory in Belgrade with Hvar observatory, which content was unknown during the writing of the larger work *The share of Astronomical observatory in Belgrade in construction of Hvar observatory and their later collaboration*, since than, they were not found in Archives of Belgrade observatory. This is the agreement on scientific collaboration, proposed by Belgrade astronomical observatory to Hvar observatory and the letter of its director Vladimir Ruždjak, in which he explains reasons why it can not be accepted.